

КОРУПЦІЯ: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ

Актуальність теми дослідження обумовлено тим, що на сьогоднішній день корупція є однією з реальних та потенційних загроз національній безпеці України, стабільному розвитку суспільства, забезпечення, реалізації та захисту прав і свобод громадян. Підтвердженням цього є Індекс сприйняття корупції, за даними якого у 2018 році Україна здобула 32 бали зі 100 можливих та посіла 120 позицію серед 180 країн світу [1]. Лише за оцінками Світового банку щорічні збитки від корупції у світі становлять \$ 1 трлн, що є великим економічним тягарем [2]. Протягом останніх років, науковці відмічають, що сучасна державна влада почала здійснювати активні кроки на шляху протидії корупції в Україні, хоча в цілому державна антикорупційна політика досі не набула ознак комплексності й системності [3, с. 3].

Проблемам визначення корупції, її сутності, видів присвячені праці багатьох вчених, серед яких В. М. Трепак, Ю. В. Баскаков, Г. О. Усатий, М. І. Хавронюк та інші. Проте зазначене питання не вичерпало себе з огляду на потребу дослідження сучасного стану та змісту корупції. Тому метою тез є розгляд законодавчого закріплення поняття корупції, а також визначення її видів.

Поняття корупції закріплено у ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції», де визначається, що корупція – це використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [4].

Науковці виділяють чимало критеріїв для класифікації видів корупції. Так, М. І. Хавронюк зазначає, що поділ корупції можливий за: сферою прояву корупції; масштабом і системністю; суб'єктами; характером неправомірної вигоди; ступенем суспільної небезпеки, тощо.

Відповідно до поданої класифікації за сферами прояву можна визначити: 1) політичну корупцію (зокрема у представницьких органах влади); 2) корупцію у сфері публічної служби (зокрема у діяльності органів виконавчої влади, насамперед у їх діяльності з надання публічних послуг); 3) корупцію у судовій системі та органах кримінальної юстиції; 4) корупцію в економіці; 5) корупцію у соціальній сфері; 6) корупцію у приватному секторі; 7) корупцію у спорті.

За критерієм масштабу і системності корупція буває епізодичною, систематичною та глобальною.

За критерієм суб'єктів, якими є особи, зазначені у ст. 3 Закону «Про запобігання корупції», можна виділити: 1) корупцію за участю осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 2) корупцію за участю осіб, які прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 3) корупцію за участю осіб, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права; 4) корупцію за участю інших осіб, які не є службовими особами та виконують роботу чи надають послуги відповідно до договору з підприємством, установою, організацією.

За критерієм характеру неправомірної вигоди корупція може бути майнова (коли її предметом, метою чи засобом є майно, право на майно або послуги чи інші дії майнового

характеру) і немайна (коли її предмет, мета чи засоби – це немайнові пільги, переваги, вигоди нематеріального чи негрошового характеру) [5].

Підсумовуючи зазначимо, що корупція є негативним явищем для будь-якої держави, що спричинює гальмування розвитку економіки, недосконалість системи державного управління, низький рівень довіри громадян до органів державної влади, але, сподіваємось, що класифікація корупції за видами допоможе науковцям віднайти ефективні шляхи подолання цього явища як в Україні, так і у світі.

Список використаної літератури:

1. TRANSPARENCY INTERNATIONAL UKRAINE. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattyakoruptsiyi-2018/> (дата звернення: 09. 03. 2019)

2. The Costs of Corruption. URL: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0,,contentMDK:20190187~pagePK:64257043~piPK:437376~theSitePK:4607,00.html> (дата звернення : 09. 03. 2019)

3. Гаврилюк В. М., Качанова П. В., Усатий Г. О. Відповідальність за корупційні діяння, правові засади відшкодування збитків, завданих внаслідок їх вчинення: навч.-метод. матеріали. Київ: НАДУ, 2013. 108 с.

4. Про запобігання корупції: Закон України від 14. 10. 2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 09. 03. 2019).

5. Хавронюк М. І. Запобігання корупції: методичні рекомендації для місцевих активістів. Київ, 2017. 243 с.

Науковий керівник: к.ю.н., ст.викладач Парамонова О. С.

М. Бахчагулян

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

РОЛЬ СЕРЕДНЬОВІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ У РЕЦЕПЦІЇ РИМСЬКОГО ПРАВА

Романо-германська правова сім'я є однією з найбільш відомих та поширених правових систем у світі. Її становлення відбувалося впродовж тривалого періоду часу і відчуло на собі вплив багатьох факторів, вирішальним з яких було римське право. Воно було і залишається настільки досконалим і розвинутим, що й досі вважається еталонним та викладається студентам юридичних факультетів усього світу, тим самим підтверджуючи свою основоположність, класичність та актуальність.

Процес запозичення римського права (рецепції) не був одномоментним явищем, а полягав в його поступовому укоріненні у суспільній свідомості та практичній діяльності. Неабияку роль у цьому процесі відіграли середньовічні університети (насамперед, Північної Італії), дослідженню діяльності яких і присвячена наша стаття. Варто відзначити, що роль університетів у рецепції римського права була предметом вивчення багатьох науковців, зокрема М. Кобилецького, Ю.Задорожного, О. Іваній та ін.

Традиційно вважається, що нове життя римського права в Західній Європі починається у XI – XII ст. Цьому сприяло пожвавлення економічного життя, зростання рівня соціальних та духовних потреб суспільства, яке гостро відчувало необхідність у правовому порядку та стабільності, а тому й було зацікавлено у поширенні юридичної освіти.

Першим центром ґрунтовного вивчення римського права став Болонський університет, заснований наприкінці XI ст. У цей же проміжок часу (близько 1080 р.) відбулася ще знаменна подія – біля італійського м. Піза було знайдено рукописи Дигестів (або Пандектів) – складової частини Зводу Юстиніана. Із Пізи вони потрапили до Болоньї, де стали предметом ретельного студіювання [1, 22].

На момент створення у Болонському університеті працювало два факультети – факультет канонічного (церковного) права та факультет римського права та. Перший очолював бенедиктенський ченець Гаціан, другий – один із найбільших середньовічних знавців римського права Ірнерій. Саме його школа відіграла вирішальну роль у рецепції римського права [2, 56].

У процесі засвоєння, переробки та удосконалення римських правових текстів виокремлюють три етапи, кожний з яких доповнював попередній.